PROTECȚIA SOCIALĂ A ŞOMERILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: STAREA ŞI PERSPECTIVE

ROJCO Anatolii, dr., conf. cercet.

Tendinţele economice negative şi-au găsit reflectare şi în situaţia de pe piaţa muncii. Numărul şomerilor (calculat conform metodologiei BIM) a crescut de la 47,5 mii în a.2014 până la 62,1 mii în a.2015, adică cu 30,7 %. Numărul şomerilor înregistraţi a crescut de la 42,2 mii la 50,6 mii, sau cu 19,9 %. Creşterea numărului de şomeri femei înregistraţi a avut loc cu un ritm mai scăzut (de la 21,2 mii până la 24,5 mii, sau cu 15,6 %), ceea ce a dus la o scădere a ponderii acestora în numărul total al şomerilor înregistraţi (de la 50,2 % până la 48,4 %).

În structura numărului de şomeri înregistraţi cea mai mare pondere ocupă persoanele cu vârstă de 30-49 ani (46,3%, adică aproape jumătate din şomeri au fost de această vârstă), iar cea mai mică pondere – la persoane cu vârstă de 25-29 ani (14,1%, adică, doar fiecare al şaptelea şomer a fost de aceasta vârstă) – *tabelul 1.* În perioada anilor 2014-2015 întrucâtva s-a schimbat structura pe grupe de vârste a populaţiei în şomaj: a scăzut ponderea şomerilor în grupele de vârstă 16-24 ani şi 50-65 ani, dar a crescut ponderea şomerilor din grupa de vârstă 25-29 ani şi 30-49 ani.

Tabelul 1

Structura numărului de şomeri înregistraţi după grupe de vârstă,%

	2014		2015	
	Total	**Femei**	**Total**	**Femei**
Total	***100,0***	***100,0***	***100,0***	***100,0***
inclusiv după vârstă:				
- 16-24 ani	19,8	21,4	18,1	19,8
- 25-29 ani	13,9	14,7	14,1	15,1
- 30-49 ani	44,4	46,6	46,3	48,6
- 50-65 ani	21,9	17,2	21,4	16,5

Sursa: Calculat conform datelor [1, p.2].

În aspectul de gen s-a conturat tendinţa de exces în structura numărului de şomeri a ponderii femeilor în cea mai favorabilă vârstă de muncă. Acest exces peste valoarea medie la vârsta de 16-24 ani a constituit 1,7 p.p., la vârstă de 25-29 ani – 1,0 p.p., la vârsta de 30-49 de ani – 2,3 p.p. În ceea ce priveşte numărul de şomeri femei din grupa de vârstă 50-65 ani, dimpotrivă, ponderea este mai mică decât valoarea medie, cu 4,9 p.p. Faptul dat se explică prin aceea că, după atingerea a 57 de ani la femei activitatea lor de muncă se reduce brusc, şi, astfel, scade probabilitatea de a nimeri într-o stare de şomaj.

Cel mai important factor care caracterizează situaţia cu şomajul înregistrat este durata şomajului. În acest sens, pozitiv este faptul că la mai mult de 2/3 de şomeri durata şomajului este de până la 6 luni *(tabelul 2).* Bărbaţii sunt mai activi în căutarea locului de muncă: 70,3% din care găsesc locuri de muncă în timp de primele 6 luni de la data de înregistrare, în timp ce să-şi găsească locul de muncă au putut doar 65,3 % femei şomeri. În căutarea de lucru cel mai bine reuşesc persoanele tinere cu vârste de 16-24 ani şi 25-29 ani – aproape 3/4 din numărul lor găsesc locuri de muncă în timp de primele 6 luni de la data de înregistrare în calitate de şomeri. Persoanele mai vârstnice cu durata de şomaj până la 6 luni constituie 59,6% din numărul şomerilor din această grupă de vârstă.

Tabelul 2

Repartizarea şomerilor după durata şomajului, a.2015, %

	Durata şomajului:			
	până la 6 luni	**6 – 12 luni**	**12 – 24 luni**	**peste 24 luni**
Total	***67,8***	***19,7***	***9,9***	***2,6***
din care:				
Femei	65,3	21,0	11,1	2,7
Bărbaţi	70,3	18,5	8,8	2,4
Grupe de vârste				
16 – 24 ani	74,3	20,4	4,8	0,5
25 – 29 ani	74,6	18,1	6,3	1,0
30 – 49 ani	67,5	19,4	10,2	2,8
50 – 65 ani	59,6	20,6	15,3	4,5

Sursa: Calculat conform datelor [1, p.6].

În numărul total de şomeri ponderea şomerilor de lungă durată (adică, mai mult de 12 luni de la data înregistrării) este de 12,5 % (adică, fiecare al optulea şomer este şomer de lungă durată). În acelaşi timp, 2,6 % din şomeri au o durată de şomaj de mai mare de 24 de luni. Femeile sunt mai sensibile la şomajul de lungă durată – 13,8% femei şomeri au o durată de şomaj de peste 12 luni (printre bărbaţi şomeri aceştia sunt 11,2%). Numărul şomerilor de lungă durată în vârstă de 16-24 ani constituie 5,3 %, în timp ce în vârsta de 50-65 ani – 19,8 %. Astfel, cu cât este mai mare vârsta şomerilor, cu atât printre ei sunt mai mulţi şomeri de lungă durată.

În Republica Moldova funcţionează un sistem de protecţie socială a persoanelor care sunt în căutarea locului de muncă. În Legea nr. 102 din 13 martie 2003 (cu modificările şi completările ulterioare) privind ocuparea forţei de muncă şi protecţia socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă [2] sunt stabilite măsuri active de stimulare a ocupării forţei de muncă şi măsuri pasive de protecţie socială.

În art.15 Legii nr.102 este indicat, că sub măsurile active de stimulare a ocupării forţei de muncă se subînţelege: a) sporirea posibilităţilor de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă; b) stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a şomerilor şi crearea a noi locuri de muncă; c) stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a studenţilor şi absolvenţilor instituţiilor de învăţământ superior.

În vederea ocupării forţei de muncă temporară a persoanelor din rândul şomerilor în Republica Moldova a fost organizată executarea lucrărilor publice care se finanţează din mijloacele bugetelor unităţilor administrativ-teritoriale şi din alte mijloace. Se finanţează următoarele categorii de servicii: a) serviciile publice de refacere şi întreţinere a infrastructurii, de ecologizare şi de realizare a unor lucrări de folos public, organizate de autorităţile administraţiei publice locale; b) serviciile sociale care cuprind activităţi de îngrijire la domiciliu a copiilor, bolnavilor, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap etc.

Şomerilor ocupaţi la lucrări publice li se acordă din Fondul de şomaj o indemnizaţie egală cu 30 la sută din salariul mediu pe economie pentru anul precedent, la data stabilirii indemnizaţiei, pentru o perioadă ce nu depăşeşte 12 luni calendaristice.

În organizarea lucrărilor publice s-a conturat o dinamică pozitivă. În timpul anilor 2014-2015 numărul unităţilor economice, unde au fost organizate lucrări publice a crescut de la 365 până la 388, sau 6,3 % *(tabelul 3).* Aproape toţi şomeri ocupaţi la lucrările publice au primit o indemnizaţie lunară.

Tabelul 3

Organizarea lucrărilor publice

	2014			2015		
	Total	din care:		Total	din care:	
		femei	săteni		femei	săteni
Numărul unităţilor unde au fost organizate lucrări publice	365	x	x	388	x	x
Şomeri ocupaţi la lucrări publice, persoane	1619	559	1394	1773	590	1545
Din care: beneficiari de indemnizaţii lunare, persoane	1617	557	1392	1739	576	1522
Ponderea persoanelor ocupate la lucrări publice în numărul total al şomerilor, %	3,8	2,6	x	3,4	2,3	x
Ponderea beneficiarilor de indemnizaţii lunare în numărul total al persoanelor ocupate în lucrări publice, %	99,9	99,6	x	98,1	97,6	x

Sursa: Calculat conform datelor [1, p.8].

În sistemul de protecţie socială a şomerilor un loc important îl ocupă măsurile pasive. Acestea includ: a) acordarea ajutorului de şomaj; b) acordarea de alocaţii pentru integrare sau reintegrare profesională.

În conformitate cu art. 30 din Legea nr.102 din 13 martie 2003, şomerii beneficiază de *ajutor de şomaj* dacă întrunesc cumulativ următoarele condiţii: a) sunt înregistraţi la agenţia în a cărei rază teritorială îşi au domiciliul; b) au lucrat şi au un stagiu de cotizare în sistemul asigurărilor sociale de stat de cel puţin 9 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării; c) nu obţin venituri impozabile conform legii.

Cuantumul ajutorului de şomaj nu poate fi mai mic decât cuantumul salariului minim stabilit pe ţară şi nu va depăşi cuantumul salariului mediu pe economie din anul precedent. Conform art.33 din Legea nr. 102 de la 13 martie 2003, persoanele îndreptăţite beneficiază de ajutor de şomaj o perioadă care se stabileşte diferenţiat, în funcţie de stagiul de cotizare, după cum urmează: a) 6 luni calendaristice, în cazul unui stagiu de cotizare de până la 5 ani, dar nu mai puţin de 9 luni; b) 9 luni calendaristice, în cazul unui stagiu de cotizare cuprins între 5 şi 10 ani; c) 12 luni calendaristice, în cazul unui stagiu de cotizare de peste 10 ani.

Datele *tabelului 4* arată că, pe parcursul anilor 2014-2015 a scăzut uşor accesul şomerilor la ajutor de şomaj. Dacă în a.2014, ajutor de şomaj au primit 12 % din şomeri înregistraţi (adică, fiecare a opta persoană), apoi în a.2015 – doar 10,2 % din şomeri (adică, fiecare a zecea persoană). În acelaşi timp, a sporit accesul la ajutor de şomaj la femei şomeri. În a.2015, de el beneficiau doar 10,6% din femei şomeri înregistraţi (adică, fiecare a noua persoană), ceea ce este de 1,4 ori mai mult decât ponderea femeilor care au primit ajutor de şomaj în a.2014.

Tabelul 4

Accesul şomerilor la ajutorul de şomaj

	2014			2015		
	Total	din care::		Total	din care::	
		femei	săteni		femei	săteni
Ajutor de şomaj						
Numărul beneficiarilor, pers.	5042	1612	2702	5178	2610	2981
În % la numărul de şomeri	12,0	7,6	x	10,2	10,6	x

înregistrați						
Mărimea ajutorului de şomaj, lei pe lună	1112,3	x	x	1255,8	x	x
În % la mărimea minimului de existenţă a persoanei apte de muncă	64,4	x	x	68,2	x	x
În % la salariu mediu lunar	26,7	x	x	27,2	x	x

Sursa: Calculat conform datelor [1, p.9].

Unul dintre principalele motive de reducere a cuprinderii şomerilor cu ajutorul de şomaj este înăsprirea legislaţiei, care rezultă în limitarea cercului de şomeri, care au dreptul la ajutor de şomaj. Aceasta se referă, în primul rând, la intrate în vigoare la 1.07.2011, condiţiile de existenţă a unui stagiu de cotizare în sistemul asigurărilor sociale de stat de cel puţin 9 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării.

Drept pozitiv trebuie să fie considerat faptul sporirii cuantumului mediu al ajutorului de şomaj de la 1112,3 lei pe lună în a.2014 la 1255,8 lei – în anul 2015 (adică cu 12,9 %). S-a îmbunătăţit raportul dintre cuantumul mediu al ajutorului de şomaj cu minimul de existenţă a persoanei apte de muncă. Dacă în anul 2014 el constituia 64,4, apoi în a.2015 – 68,2 %. În acelaşi timp, este extrem de nefavorabil raportul mărimii ajutorului de şomaj cu salariul mediu lunar. În a.2014, el a constituit 26,7 % iar în a.2015 – 27,2 %. Este de remarcat faptul, că acest raport este în concordanţă cu practica ţărilor ECE unde raportul dintre mărimile ajutorului de şomaj şi salariul mediu lunar este de 20-40 % *[3]*.

Măsuri de consolidare a protecţiei sociale a şomerilor. Organizația Internațională a Muncii (OIM) în „Convenția privind promovarea angajării și protecția contra șomajului” nr. 168 *[4]* a elaborat și formulat bazele principiale ale sistemului de protecție socială contra șomajului. Scopul principal al acestui sistem constă în aceea că acordarea ajutorului de șomaj să contribuie la angajarea deplină, productivă și liber aleasă și ar fi de o asemenea natură încât afaceriștii să fie interesați de a oferi lucrătorilor o angajare productivă, iar lucrătorii – de a căuta o atare angajare. În Convenție în mod special sunt indicate categoriile populației care sunt dezavantajate pe piața forței de muncă și care se confruntă cu dificultăți în căutarea angajării stabile. Aceștia sunt femei, tineri, persoane cu dezabilități, persoanele care nu lucrează de o lungă perioadă de timp, migranții care locuiesc în țară legal.

1. O direcție importantă de reducere a șomajului este stimularea activității întreprinderilor care creează noi locuri de muncă. În primul rând este vorba despre acordarea de avantaje fiscale întreprinderilor, care mențin și creează locuri de muncă viabile economic. Un ajutor considerabil în crearea de noi locuri de muncă este inițierea propriei afaceri. Insatisfacția de calitatea posturilor vacante pe bursa muncii impune de a căută forme alternative de câștiguri în mod independent și de a-și organiza locuri de muncă.

2. Un mare rol în procesul de reglementare a șomajului îl pot efectua lucrările publice. Pentru ca cetățenii să fie mai dispuși să accepte lucrările publice, este necesar de a mări prestigiul lor, semnificația socială și, bineînțeles, remunerarea muncii. Considerăm că pentru dezvoltarea de lucrări publice plătite este necesară:

- îmbunătățirea mecanismului de organizare a lucrărilor publice plătite pe baza sporirii statutului lor social, luând în considerare necesitățile regiunii în dezvoltarea infrastructurii sociale, realizarea proiectelor naționale și susținerea materială a șomerilor;
- formarea și actualizarea constantă a bazei de date a lucrărilor publice plătite vacante pe baza contractelor încheiate cu organizațiile de diferite forme de proprietate;
- exercitarea controlului asupra executării obligațiilor contractuale;
- informarea populației și angajatorilor cu privire la activitățile planificate.

3. În prezent, problema șomajului în rândul tinerilor rămâne actuală și necesită o atenție deosebită. În mod special trebuie de evidențiat problema angajării absolvenților instituțiilor de învățământ. Aici este necesar să vorbim despre competitivitatea scăzută pe piața forței de muncă.

Principalele direcții ale activității serviciilor de ocupare a forței de muncă în promovarea ocupării în rândul tinerilor sunt: consiliere profesională și sprijin psihologic; formare profesională; angajarea la un loc de muncă permanent; lucrări publice temporare; susținerea antreprenoriatului; susținerea ocupării adolescenților și cetățenilor minori; susținerea ocupării absolvenților instituțiilor de învățământ profesional.

Susținerea în inițierea auto-ocupării este una dintre opțiunile posibile pentru rezolvarea problemei angajării tineretului. Orientarea spre auto-ocuparea (antreprenoriat) în situația curentă de pe piața muncii este o resursă semnificativă care permite de a asigura ocuparea tineretului în condițiile unui număr mic de posturi vacante sau absența angajatorilor, ceea ce este deosebit de actual pentru zonele rurale ale republicii.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. ANOFM Raport statistic privind măsurile de ocupare şi protecţie socială persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agenţiile pentru ocuparea forţei de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie-decembrie 2015. [Accesat 1.06.2016] Disponibil: http://anofm.md/documents
2. Legea Republicii Moldova nr. 102 din 13 martie 2003 privind ocuparea forţei de muncă şi protecţia socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă (cu modificările şi completările ulterioare). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003. Nr. 70-72. Art.312. http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312729&lang=1
3. Капелюшников Р.И. Общая и регистрируемая безработица: в чем причины разрыва?: Препринт WP3/2002/03. М.: ГУ ВШЭ, 2002. 48 с. [Accesat 1.06.2016] Disponibil: http://demoscope.ru/weekly/2004/0149/analit02.php
4. C168 - Employment Promotion and Protection against Unemployment Convention, 1988 (No. 168). [Accesat 1.06.2016] Disponibil: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312313:NO